

Estudio sobre Oportunidades no Sector Acuícola

Antena do IGAPE en Marrocos

Data: 15/07/2022

Feito por Jorge Lois Diez baixo a supervisión da Antena do IGAPE de
Marrocos

Índice Xeral

1. **INTRODUCCIÓN**
 - 1.1. **Sector Pesqueiro**
 - 1.2. **Acuicultura**
 - 1.2.1. **Orixes e Potencial**
 - 1.2.2. **Situación Actual**
 - 1.3. **Regulación**
2. **OPORTUNIDADES**
3. **FOLLA DE RUTA**
4. **CONCLUSIÓN**
5. **CONTACTOS**
 - 5.1. **Contactos**
 - 5.2. **Eventos**
6. **BIBLIOGRAFÍA**

1. Introducción

1.1. Sector Pesqueiro

Marrocos, a pesar de ser un país que conta cunha extensa costa atlántica e mediterránea, historicamente deu as costas a este recurso e centrouse na explotación de bens continentais como a agricultura ou a gandería. De feito, ata non hai moitas décadas, a condición de capital repartíase entre as cidades do interior: Fez, Meknes ou Marrakech. Non foi ata o século XX, co cambio de capital do país (Esta vez escollida Rabat) e sobre todo polo traslado de poboación do rural ao urbano debido á industrialización do país foi cando o número de habitantes da costa superou finalmente ós de interior.

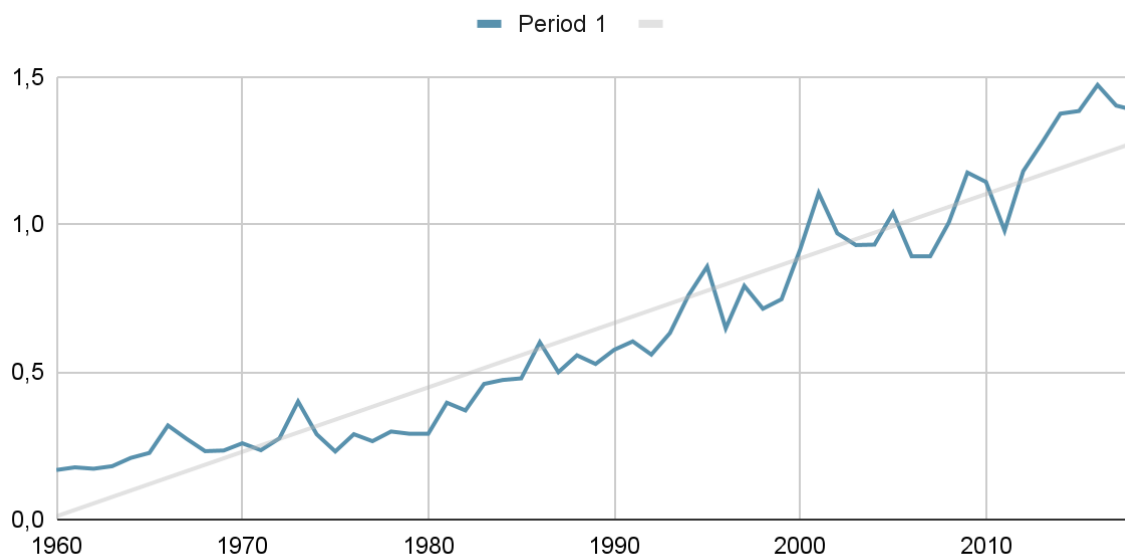
No que respecta ao sector pesqueiro, ten unha importancia estratéxica para o país por diversos motivos como:

- Na última década, **as exportacións de produtos pesqueiros representaron a metade do total de todo o sector agroalimentario marroquí.**
- **De media representa o 2,3%-2,5% do PIB nacional**, chegando nalgúns anos ao 3%
- Hai máis de 170.000 persoas empregadas directamente e calcúlase que outras 500.000 indirectamente
- **É o primeiro produtor de peixe do continente africano**
- Tamén é o número 25 a nivel mundial e tamén concretamente o maior produtor e exportador de sardiña.

Ademais, como para todos os países do mundo, é fundamental para garantir a seguridade alimentaria do país e a súa autosuficiencia alimentaria. Porén, a poboación marroquí consome unha cantidade moi inferior á media mundial, 13,6 quilogramos contra 22 quilogramos. En termos prácticos, isto supón que **o 85% da produción pesqueira se exporta a terceiros países** (en 2020 as exportacións marroquíes de produtos pesqueiros foron de 1.821 millóns de euros: 740 deles en crustáceos e mariscos, 351 en peixe e 730 en conservas) e outra parte importante transfórmase (Conxelación, conservas, fariña de peixe...). O goberno marroquí leva varios anos realizando campañas publicitarias para fomentar o consumo deste ben, polo que se prevé que nuns anos aumente.

O potencial pesqueiro deste país con máis de 3.500 quilómetros de costa estímase en aproximadamente 1,5 millóns de toneladas renovables anuais. No seguinte gráfico podemos ver a evolución do volume de capturas de peixe entre o ano 1960 e 2018. Nese primeiro ano as capturas foron de 167.700 toneladas mentres que en 2018 foron 1.386.548, un 726% máis . **Cada ano achégase ao límite e ese pode ser un dos motivos da aposta decidida pola acuicultura**, unha forma sostible de producir estes recursos, de paliar unha posible redución dos stocks de peixes polo cambio climático e de aumentar o número de persoas empregadas.

Capturas anuales en Marruecos desde 1960 a 2018 (En millones de toneladas)

Fonte: Elaboración propia a partir de datos do Banco Mundial

Marrocos é un país aberto ao comercio internacional, ao investimento estranxeiro directo, e desde hai moitos anos asina acordos para o reparto de cotas de pesca coa Unión Europea, Rusia e Xapón.

No seguinte [link](#) podemos ver as capturas de peixe por especie e porto durante o mes de maio de 2022 e a súa variación. Nas seguintes táboas podemos comparar e ver o peso da pesca de baixura (Artesanal), de altura e outras actividades pesqueiras que inclúe a acuicultura entre 2014 e 2019. Nela podemos ver a gran evolución que tivo nestas 5 anos a acuicultura (+ 91,23% da cantidade en toneladas e +70% do valor en €) pero tamén a diferenza restante respecto doutros tipos de pesca. De feito, segundo algúns datos de 2019, **o valor en euros das exportacións de produtos procedentes da acuicultura mariña foi de 2,08 millóns e o 0,19% do total dos produtos pesqueiros.**

Tipo de pesca/Ano Valor en toneladas	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Variación 2014-19
Artesanal	1.278.459	1.270.126	1.357.826	1.285.787	1.296.757	1.376.420	7,66%
Pesca de Altura	72.023	78.432	81.767	73.243	57.294	64.169	-10,90%
Otras Actividades Pesqueiras	11.296	20.783	27.332	27.022	17.639	20.718	83,41%
Acuicultura	468	470	510	596	607	895	91,23%

Fonte: Elaboración propia a partir do estudio La mer en chiffres do Departamento de Pesca Mariña

Tipo de pesca/Año Valor en miles de €	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Variación 2014-19
Artesnaal	572.616	620.159	641.559	683.507	692.598	690.407	20,57%
Pesca de Altura	326.210	386.217	447.288	436.273	375.224	382.205	17,1%
Outras Actividades Pesqueiras	15.639	21.244	26.779	29.883	32.341	37.456	139%
Acuicultura	1.888	1.788	2.053	2.081	2.332	3.210	70%

Fonte: Elaboración propia a partir do estudio La mer en chiffres del Departamento de Pesca Mariña

1.2. Acuicultura

1.2.1 Orixes e Potencial

A acuicultura mariña comezou en Marrocos na década de 1950 na lagoa de Oualidia co cultivo de tres especies de ostras, e poucas décadas despois introdúcese o cultivo de robaliza e dourada na conca mediterránea (M'diq).

En canto a continental ou de auga doce, estreouse en 1924 cun centro en Azrou dedicado ao cultivo de alevines para a pesca deportiva nos lagos do Atlas Medio. Nos anos 80 e 90 reorientouse esta actividade e dedicouse á piscicultura para a alimentación.

A acuicultura non era unha industria moi desenvolvida en Marrocos pero si que tiña un gran potencial. O verdadeiro impulso deste sector foi a posta en marcha do [plan Halieutis](#) en 2009 e a creación da [ANDA](#) (Axencia Nacional para o Desenvolvemento da Acuicultura) en 2011.

O obxectivo daquela era alcanzar a cifra de produción anual de 200.000 toneladas en 2020, aínda que en 2019 eran só 895 toneladas segundo a Consellería de Pesca Marítima e arredor dun milleiro segundo a ANDA. Porén, calcúlase que **o potencial do país en acuicultura é unha produción de 380.000 toneladas anuais repartidas en 13.385 hectáreas**, tanto na costa como en augas continentais. Iso sen ter en conta a acuicultura offshore, da que xa hai algúns [proxectos](#) en marcha.

1.2.2. Situación Actual

Nas dúas seguintes táboas visualizamos o valor da produción en miles de € e en toneladas das distintas especies cultivadas en explotacións agrícolas. Como podemos ver, en 2014 só se cultivaron robalizas e ostras. No último ano da serie son xa un total de 5; robaliza, ostras, ameixas, mexillóns e algas. As ostras véndense principalmente no mercado nacional, tanto nos grandes supermercados como na canle HORECA. As algas mariñas teñen usos máis variados, como ingrediente en cosmética, en menor medida na alimentación ou mesmo para a agricultura.

Especie / Ano (Miles de €)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Variación 2014-19
Robaliza	1.154,6	1.278,6	954,56	846,9	881,79	1.209,7	4,77%
Ostra	733,9	510,25	1.099,3	1.226,93	1.327,63	1.607,97	119%
Ameixas	0	0	0	0	110,01	357,3	-
Mexillóns	0	0	0	0	0	6,84	-
Algas Marinas	0	0	0	7,5	13,5	28,31	-
TOTAL	1.888,5	1.788,85	2.053,86	2.081,33	2.332,93	3.210,12	69,98%

Fonte: Elaboración propia a partir do estudio La mer en chiffres del Departamento de Pesca Marítima

Especie / Ano (Miles de €)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Variación 2014-19
Robaliza	167	181	134	113	121	169	1,19%
Ostra	302	289	376	411	349	423	40%
Ameixas	0	0	0	0	7	23	-
Mexillóns	0	0	0	0	0	7	-
Algas Marinas	0	0	0	72	130	273	-
TOTAL	468	470	510	596	607	895	91%

Fonte: Elaboración propia a partir do estudio La mer en chiffres del Departamento de Pesca Marítima

Nesta táboa extraída dun informe do Ministerio de Educación Nacional e Formación Profesional podemos ver un resumo ou estado da situación no ano 2015. Podemos comprobar cantas empresas estaban presentes, cal era a súa capacidade de produción, a produción real, o número de persoas contratadas, as estimacións a 2 anos e as cidades onde se atopaban. Nese ano foron 158 as persoas contratadas e 16 empresas en total que produciron 1.374 toneladas entre acuicultura mariña e de auga doce.

Tableau 2 : Récapitulatif des activités des entreprises aquacoles marocaines en 2015

Type d'aquaculture	Localité	Nombre d'entreprises	Capacité de production déclarée (tonnes)	Production actuelle (tonnes)	Nb emplois actuels (liés à la production)	Projection de production dans 2 ans	Projection d'embauche dans 2 ans
Poissons marins	M'diq	1	200	155	22	300	6
Huitres	Oualidia	4	625	110	37	200	16
	Dakhla	8	2 650	479	64	500	29
Moules	Cala iris	1		80	5	150	14
Poissons Eau Douce	Azrou et Tanger	2	3 200	550	30	600	26
Total général		16	6 675	1 374	158	1 750	91

Fonte: Estudio preliminar sobre á acuicultura en Marrocos (2016) polo Ministerio da Educación Nacional e da Formación Profesional

O sector pesqueiro, como moitos outros estratéxicos, xestionase en Marrocos mediante plans decenais, agora estamos inmersos no de 2015 a 2024 para á acuicultura. Este é bastante ambicioso e busca dar resposta aos retos do presente e do futuro. Entre os seus obxectivos está que cada unha das 12 rexións do país teña un sector de piscicultura con beneficios pero tamén sostible, que cree valor e sexa respectuoso co medio ambiente. **O plan é que en 2024 sexa un dos motores do desenvolvemento sostible, especialmente no mundo rural, e que alcance unha produción anual de 50.000 toneladas e sirva para crear 10.000 novos postos de traballo.**

Esta estratexia vai dando os seus froitos pouco a pouco, en 2019 había 23 explotacións mariñas activas (Das tres modalidades existentes no país: Piscifactorías, algas e marisqueo), en 2020 construíronse 18 novas e en 2021 xa había un total de 168. É importante ter en conta que dende a instalación da fábrica ata a comercialización dos primeiros produtos, poden pasar entre 2 e 3 anos, dependendo do tipo de especie. **En febreiro de 2022 contabilizáronse un total de 265 licenzas de explotación dadas.**

A directora de ANDA, Majida Maârouf, confirmou nunha entrevista que non houbo desaceleración do sector pola pandemia salvo algúns problemas específicos de aprovisionamento de material para aqueles investidores que construían novos centros produtivos. En 2020, a acuicultura mariña produciu preto de 1.000 toneladas por valor de 41,2 millóns de dirhams (uns 4 millóns de euros), o que supón un 22 % máis que en 2019. A produción en 2020 segue a estar dominada polos produtos de cuncha, que supón o 52 % do total e case a totalidade de esta (Produción) é absorbida polo mercado nacional

As 167 explotacións prevén ter unha produción dunhas 80.000 toneladas, creando 3.600 novos empregos directos tras un investimento duns 165 millóns de euros (1.700 millóns de dirhams marroquí). Nisto terá un papel fundamental a rexión de Dakhla-Oued Eddahab, en 2020 o 50% das granxas activas e o 50% da produción proviñan de alí. Ademais, o 81% dos novos proxectos terán a súa sede nesa comarca. En canto ao país, os novos proxectos suporán que o cultivo de animais con cuncha continúe sendo o máis importante (56%), o de algas o segundo (21%), a piscicultura (12%) e, por último, o de gambas (2 %). Algúns deles serán levados a cabo por mozos emprendedores, cooperativas de mulleres ou de pescadores, para o que recibirán apoio económico da Consellería de Pesca Mariña. En concreto, unha prima de investimento do 20% cun límite de 2 millóns de dirhams por proxecto.

O interese pola acuicultura vai máis aló de puramente os proxectos. Existen, por exemplo, [cursos](#) (Universidade Ibn Zohr, Agadir) ou [másteres](#) (Universidade Abdelmalek Essaâdi, Tánxer) sobre esta materia. Tamén foros, como o [II Foro da Acuicultura](#) que tivo lugar en Agadir en febreiro de 2022 e que reuniu a expertos de diversos países. O ministro de Agricultura, Pesca Mariña, Desenvolvemento Rural e Augas e Montes, Mohammed Sadiki, destacou neste coloquio a importancia que terá a economía dos océanos e a riqueza que vai crear. Así mesmo, confirmou que xa hai un total de 265 explotacións autorizadas a febreiro de 2022 para operar no país, das cales 168 están activas ou en proceso de construción/instalación.

Por último, mencionar tamén o acordo asinado entre Marrocos e a Unión Europea para reforzar o desenvolvemento do sector acuícola marroquí. Este forma parte do programa de cooperación multisectorial "Réussir le Statut Avancé" (RSA II) financiado pola UE. Neste caso concreto, trátase dun apoio durante 8 meses ao Ministerio de Agricultura marroquí e a ANDA por parte do Ministerio do Mar francés, cun custo de 250.000 euros. O Ministerio de Economía e Facenda de Marrocos tamén terá un papel nel. O obxectivo é axudar a ANDA nas tarefas de apoio á construción e instalación de novos proxectos acuícolas, a formación de investidores en boas prácticas para a xestión das explotacións, a bioseguridade alimentaria, a etiquetaxe dos produtos acuícolas, etc.

1.3. Regulación

No apartado 6 do estudo de mercado podemos consultar as diferentes asociacións relacionadas coa pesca e a acuicultura existentes no país.

Sen dúbida, a Consellería de Pesca Mariña, dependente do Ministerio de Agricultura, Pesca Mariña, Desenvolvemento Rural e Augas e Montes, é un dos principais actores. É o encargado de formular e executar as leis e políticas que incumben a estes dous subsectores.

Na súa páxina web (Departamento da Pesca Marítima) podemos ver as diferentes [leis](#), [decretos](#) ou [circulares](#) que afectan á pesca e á acuicultura. Na páxina da ANDA no apartado para [investidores](#) podemos ver, por exemplo, de forma resumida as principais leis que regulan o exercicio da acuicultura e a pesca, os principais textos institucionais sobre esta actividade, os que regulan especificamente a comercialización de produtos do mar, os que tratan o tema da explotación e explotación destes centros/explotacións ou todo o relacionado coa identificación de localizacións favorables para o desenvolvemento desta actividade económica.

Desta consellería dependen a [ONP](#) (Oficina Nacional de Pesca) e o [INRH](#) (Instituto Nacional de Investigacións Pesqueiras). A función da ONP é o desenvolvemento e comercialización de produtos pesqueiros procedentes da pesca artesanal e de baixura. O INRH realiza tarefas de estudo e investigación co obxectivo de racionalizar a xestión e valorización dos recursos pesqueiros e acuícolas.

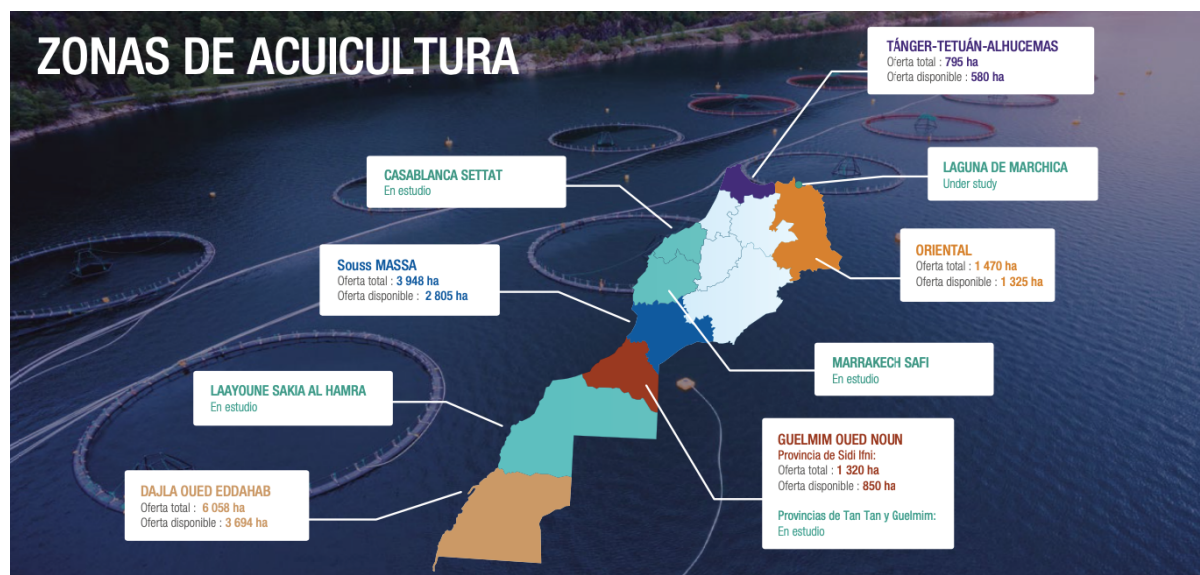
En materia de seguridade alimentaria e etiquetaxe, a [ONSSA](#) (Oficina Nacional de Seguridade Alimentaria) e o EACCE (Establecemento Autónomo de Control e Coordinación das Exportacións) son os encargados de supervisar o correcto cumprimento dos mesmos e das directivas de acceso dos produtos alimentarios, por exemplo, aos Unión Europea. Por este motivo, a ONSAA traballa coas seguintes certificacións: IFS, BRC, HACCP, ISO, FDA, PGQ, Label Maroc e Moroccan Sea Food. E tamén se seguen as normas do CODE.

A acuicultura en augas continentais está xestionada polo CNHP (Centro Nacional de Hidrobioloxía e Piscicultura).

2. Oportunidades de Inversión

No seguinte mapa elaborado por ANDA podemos facernos unha idea xeral da situación en Marrocos no que respecta á acuicultura. Actualmente, 5 das rexións ofrecen terras para o cultivo e produción de diferentes especies mariñas. Estas rexións son Oriental, Tánxer-Tetuán-Al Hoceima, Guelmim Oued Noun, Souss Massa e Dajla Oued Eddahab. A oferta total e dispoñible en hectáreas pódese consultar no mapa.

O resto de rexións (sobre todo as da costa) como Casablanca-Settat, Laayoune Sakia Al Hamra ou Marrakech Safi están a realizar estudos para analizar o seu propio potencial e cales serían as mellores zonas para esta actividade económica.

Fonte: ANDA

Rexión Oriental

Esta rexión de costa mediterránea e que fai fronteira con Alxeria ten unha superficie de 1.470 hectáreas identificadas para o exercicio da actividade agrícola, das cales 1.325 están actualmente dispoñibles (Distribuídas en 57 unidades produtivas) para a execución de proxectos de piscifactoría.

Zona 1: Driouch-Nador

- 33 unidades de produción de 25ha cada unha para a piscicultura
- 4 unidades de produción de 15ha cada unha para o cultivo de algas
- 3 unidades de produción de 15ha cada unha para a cría de mariscos

Zona 2: Nador-Saidia

- 14 unidades de producción de 25 ha cada unha para la piscicultura
- 3 unidades de producción de 15ha cada unha para a cría de mariscos

Fonte: ANDA

Rexión Tánger-Tetuán-Alhucemas

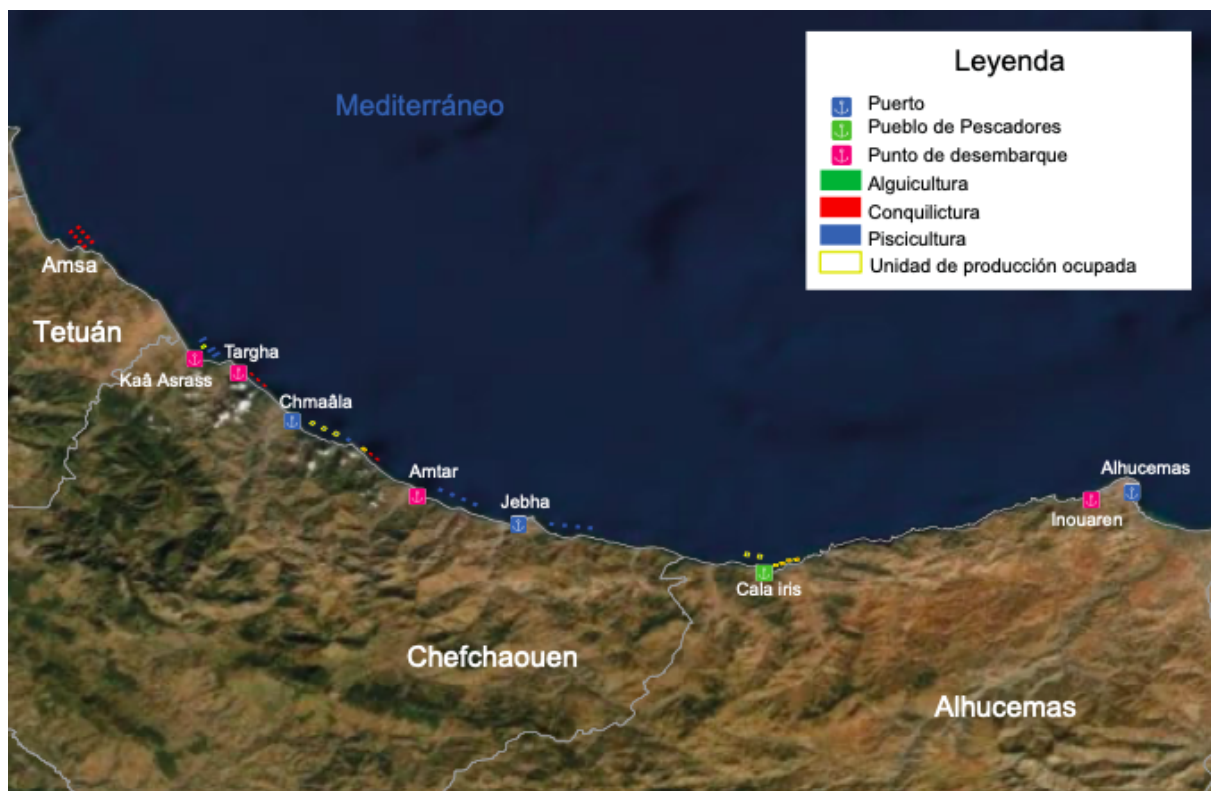
Esta rexión do norte do país conta cunha superficie identificada para a acuicultura de 795 hectáreas, con 580 delas dispoñibles repartidas en 25 unidades produtivas.

Zona 1: Amsa-Kaâ Srass

- 8 unidades de producción de 20 hectáreas cada unha para a cría de mariscos
- 3 unidades de producción de 40 hectáreas cada unha para a piscicultura

Zona 2: Targha Alhucemas

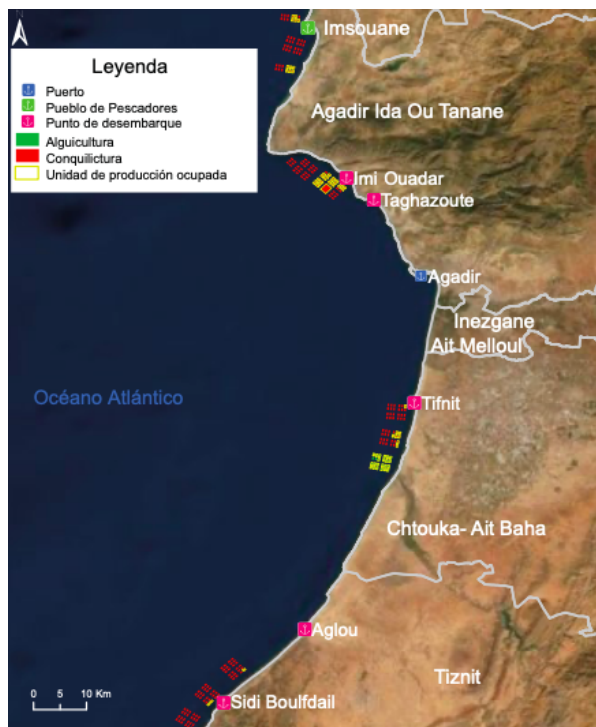
- 5 unidades de producción de 15 hectáreas cada unha para a cría de mariscos
- 9 unidades de producción de 25 hectáreas cada unha para a piscicultura

Fonte: ANDA

Rexión de Souss Massa

Esta rexión, que posúe o terceiro aeroporto máis transitado do país e a cidade turística de Agadir, suma ata 3.948 hectáreas que poderían destinarse á acuicultura. Delas hai 2.805 hectáreas repartidas en 187 unidades produtivas dispoñibles para novos investidores.

Zona 1: Imsouane a Tamri

- 37 unidades de producción de 15 hectáreas cada unha para a cría de mariscos

Zona 2: Cabo Ghir a Tamraght

- 39 unidades de producción de 15 hectáreas cada unha para a cría de mariscos

Zona 3: Tiznit a Oued Massa

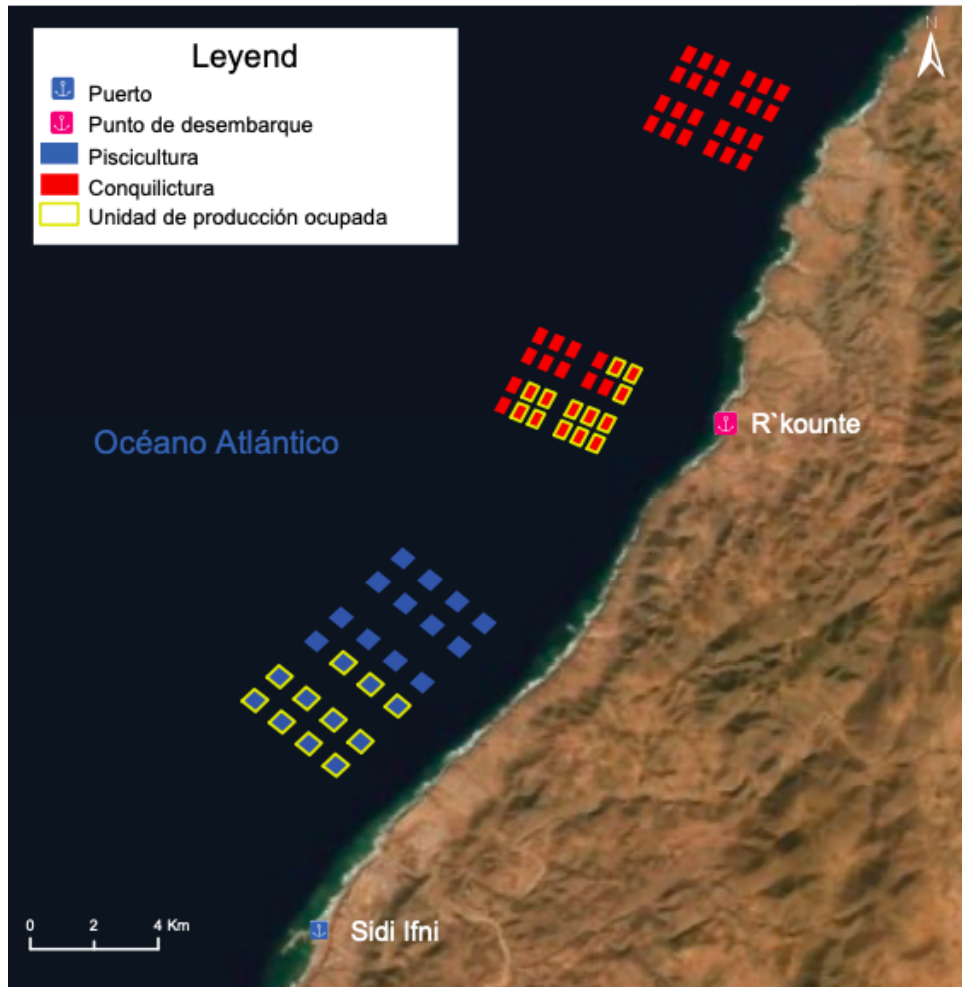
- 40 unidades de producción de 15 hectáreas cada unha para a cría de mariscos
- 2 unidades de producción de 15 hectáreas cada unha para o cultivo de algas

Zona 4: Oued Massa a Sidi Bou Lfdail

- 69 unidades de producción de 15 hectáreas cada unha para a cría de mariscos

Rexión Guelmim-Oued Noun

Esta rexión do centro-sur do país e limítrofe coas provincias do sur de Marrocos conta con 850 hectáreas dispoñibles para a acuicultura dunha superficie total de 1.320 identificadas. Isto tradúcese en 48 zonas de producción diferentes abertas actualmente á construción de diferentes proxectos de piscifactoría.

Fonte: ANDA

Zona 1: Mirleft-R'Kounte

- 35 unidades de producción para a cría de mariscos en zonas de 15 hectáreas cada unha
-

Zona 2: Sidi Ifni

- 13 unidades de producción de 25 hectáreas cada unha para a piscicultura

Rexión Dajla Oued Eddahab

Esta última rexión, situada no Sahara marroquí, é a que conta cunha maior superficie óptima de todo o país para esta actividade económica. Dun total de 6.058 hectáreas, hai 3.694 dispoñibles, o que se traduciría en ata 191 unidades produtivas.

Zona 1: Labouirda

- 48 unidades de produción de 20 hectáreas cada unha para o cultivo de algas
- 44 zonas de produción dunha extensión de 20 hectáreas cada unha para a cría de mariscos

Zona 2: Cintra-Ain Baida

- 20 unidades de produción de 20 hectáreas cada unha para a piscicultura
- 48 unidades de produción dun tamaño de 20 hectáreas cada unha para o cultivo de algas mariñas
- 7 unidades de produción de 2

hectáreas cada unha para a cría de mariscos

- 24 unidades de produción de 20 hectáreas cada unha tamén para a cría de mariscos

Máis aló das oportunidades en materia de solo, outro dos factores a ter en conta son as vantaxes para os investidores existentes, xa que poden decidir que este se faga finalmente nun ou noutro país ou rexión.

En Marrocos existen diversos incentivos para o investimento no sector da acuicultura, por exemplo:

- Materias primas
 - Exención do IVE con dereito a dedución dos principais insumos ou bens de uso exclusivo en acuicultura: pensos, alevines e formas postlarvario.
 - Ata o 31 de decembro de 2023, os dereitos de aduana reducíronse ao 2,5 % sobre os pensos para acuicultura dentro do límite dunha cantidade anual inferior a 15.000 toneladas.
- Equipos

- Exención do IVE durante 36 meses dende o inicio da actividade na adquisición de bens de capital e investimento sempre que se abonen a través dunha conta de inmovilizado e teñan dereito a dedución.
- Capital Humano
 - Exención do imposto de actividades económicas para empresas de nova creación por un período de 5 anos dende a data de inicio da actividade.
 - Acompañamento o investidor para as súas necesidades de persoal a través dunha ampla gama de programas de apoio ao emprego (Idmaj, Taehil...)
- Financiamento
 - Financiamento competitivo mediante investimento ou créditos de tesouraría no marco do programa Intelaka
 - Liña de financiamento coa Caisse Centrale de Garantie (Fondo Central de Garantía) e produto de garantía bancaria

Tamén hai medidas adicionais para proxectos de investimento de máis de 100 millóns de dirhams

- Exención dos dereitos de importación e IVE dos equipamentos, materiais e ferramentas necesarias para proxectos de investimento e importados directamente polas empresas ou por conta propia. Esta exención tamén se aplica ás partes, pezas e accesorios que se importen ao mesmo tempo que os equipamentos, materiais e ferramentas correspondentes, materiais e instrumentos para o proxecto de investimento e que se importen directamente pola súa conta.
- Contribución do Estado nos gastos relacionados coa adquisición dos terreos necesarios para a execución do programa de investimentos dentro do límite do 20% do custo dos ditos terreos.
- Contribución do Estado nos gastos de infraestruturas exteriores necesarios para a execución do proxecto dentro do límite do 5% do importe total do programa de investimento.
- Contribución do Estado ao custo da formación profesional prevista no programa de investimentos ata o 20% do devandito custo

Tanto na páxina web da [ANDA](#) como do [Marché Public](#) é onde se publican estas oportunidades e tamén é onde se poden enviar os expedientes de solicitude unha vez cubertos.

3. Folla de Ruta

O seguinte [documento](#) é unha guía elaborada pola [ANDA](#) (Agence Nationale pour le Développement de l'Aquaculture) en 2017 para axudar aos potenciais investidores a ter unha visión clara dos procesos administrativos que deben levar a cabo antes de poñer en marcha a súa instalación de acuicultura.

Esta institución, ANDA, conta tamén cun [espazo](#) ou sección dedicada aos investidores na súa páxina web. Nel pódese consultar, entre outras cousas, un [xeoportalo](#) no que ver as explotacións acuícolas en funcionamento, as que aínda non están e as parcelas dispoñibles. Tamén hai unha sección que contén todas as guías para investidores ou unha [plataforma](#) para presentar os proxectos e seguir o seu estado. A función desta axencia é promover a acuicultura en Marrocos, conseguir un maior investimento no país e apoiar nos trámites administrativos e técnicos ou prestar asesoramento xurídico aos interesados.

Volvendo á guía da ANDA, esta divídese en 4 partes diferentes::

- Parte 1: Procedementos relacionados coa creación de explotacións acuícolas
- Parte 2: Procedementos relativos á explotación destas granxas
- Parte 3: Procedementos relativos á comercialización de produtos da acuicultura
- Parte 4: Visión xeral da lexislación e normativa sobre a actividade acuícola

Na primeira parte podemos ver a relación de documentos necesarios para cada paso, a quen debemos enviar cada documento, custo aproximado e por outra banda unha estimación dos tempos de resposta. Ademais do proceso xeral explícanse procesos máis específicos como o uso do solo de propiedade colectiva, de dominio público marítimo, dunha conca hidráulica, como se crea unha empresa, os tipos de sociedades que existen en Marrocos e as implicacións que ten cada unha, formación de cooperativas...

A primeira parte dos procesos administrativos para a creación de explotacións acuícolas divídese en:

- Envío dos documentos que constitúen o anexo nº1 á ANDA (Prazo máximo de 4 semanas para obter resposta), o [INRH](#) emitirá posteriormente un informe científico-técnico sobre esta demanda (Prazo máximo de 4 semanas), [o respectivo Departamento de Pesca Marítima da rexión](#) na que se ubicará a instalación emitirá un informe nun prazo de 4 semanas conxuntamente con outros axentes locais e se está previsto o cultivo de especies exóticas, a ONSSA tamén emitirá un informe ao respecto no prazo indicado anteriormente.
- Unha vez superado este primeiro filtro e recibido o informe favorable de cada unha destas entidades, ANDA invitará ao investidor a:
 - Proceder aos trámites administrativos para obter as autorizacións necesarias se o terreo está situado no dominio público marítimo.
 - Realización dun estudo sobre o impacto medioambiental (EIE)

- Se o comité autonómico ou nacional (Segundo o importe do investimento ou se vai realizar en máis dunha rexión) para a avaliación dos estudos de impacto ambiental emite un informe favorable, as referencias económicas e técnicas deberán depositarse na ANDA. Posteriormente, a ANDA remitirá o Departamento de Pesca Marítima o convenio de creación e explotación da instalación acuícola suscrito polo investidor e tamén o compromiso que culmine coa publicación no boletín oficial. Esta consellería asinará á súa vez o convenio e continuará co trámite de publicación deste convenio de explotación acuícola no BO.
- Finalmente, unha vez rematados estes trámites o investidor realizará os traballos de construción seguindo o calendario presentado e a ANDA poderá apoiar ao emprendedor se fose necesario. Mensualmente, recibirá visitas dos DPM, INRH ou ANDA para facer un seguimento do progreso. Unha vez rematada a construción, o investidor deberá solicitar a autorización sanitaria da instalación.

A segunda parte da guía **consta dos procedementos relacionados co funcionamento das explotacións acuícolas**. No punto 1.1. podemos ver o proceso de instrución administrativa relacionada coa autorización sobre o plan sanitario das granxas acuícolas. Como na primeira parte, podemos consultar a relación de documentos necesarios tanto para a parte administrativa como para a técnica, un dos formularios a cubrir... O punto 2 deste apartado contén o procedemento a seguir para a introdución no país e transporte de animais acuáticos e os seus produtos e o formulario a cubrir. Por outra banda, o punto 3 é o proceso relacionado coa renovación da autorización de creación e explotación dunha granxa de produtos acuícolas.

A terceira parte da guía resume o proceso relacionado coa **comercialización** dos produtos da acuicultura. Por exemplo, na páxina 77 e posteriores podemos ver claramente o proceso de explotación, trazabilidade e etiquetaxe da cría de mariscos. Na páxina 86 en adiante podemos consultar outro apartado interesante como é o procedemento relativo ao control sanitario nos postos fronteirizos/aduaneiros para a importación e exportación de animais, produtos de orixe animal e alimentación animal.

Finalmente, o documento remata co **apartado cuarto facendo unha revisión xeral da lexislación e normativa en materia de acuicultura**. Neste caso trátase dunha enumeración de leis, decretos e dahirs.

Ademais do labor de asesoramento da axencia ANDA e das diferentes institucións españolas en Marrocos, tanto públicas como privadas, existen consultoras como [COFMA Conseil](#) que tamén nos poden asesorar nesta materia ou o clúster acuícola español [Acuiplus](#).

4. Conclusión

Como vimos neste estudo, a acuicultura en Marrocos aínda ten pouca importancia se a comparamos nalgún indicador con por exemplo o sector pesqueiro, coa industria transformadora de produtos pesqueiros...

Porén, pódese apreciar a clara evolución que se produciu nos últimos anos. Cultívanse máis tipos de especies, estase producindo unha maior cantidade tanto se a medimos en toneladas como no seu valor en euros, tamén son cada vez máis as empresas locais e estranxeiras interesadas, máis poboación con formación neste sector ou interese crecente. do sector público. Con isto referímonos aos plans públicos de desenvolvemento da acuicultura, á creación de asociacións ou departamentos específicos dedicados a esta tarefa, ou á existencia de incentivos para os investidores.

É un sector que se está a profesionalizando a grandes pasos en Marrocos e que parece clave no futuro para garantir a seguridade alimentaria mundial. Marrocos é un dos maiores exportadores de peixe do mundo e debe anticiparse a fenómenos como a sobreexplotación dos bancos pesqueiros, a contaminación dos océanos, o cambio climático e o aumento do consumo de peixe por parte da súa poboación.

Como xa comentamos neste e noutros estudos, Marrocos é un país aberto ao investimento estranxeiro directo e cunha gran seguridade xurídica. Adoita ser o primeiro país no que as empresas occidentais se establecen e o utilizan como porta de entrada ao resto do continente africano.

No apartado 2 deste estudo pódense consultar os terreos dispoñibles e algúns incentivos para as persoas que invisten neste campo. Ademais, o país ten algunhas vantaxes como:

- Poboación con alto grao de acceso á educación superior e existencia de cursos/másteres de acuicultura
- Custos laborais moi competitivos
- O custo de exportación de Marrocos é un dos máis competitivos. Nun estudo do Banco Mundial estimouse en 156 dólares por contedor de 20 pés. Esta taxa incluía todos os gastos relacionados cos trámites de exportación e importación de mercadorías.
- Posición nº 53 do Doing Business Ranking 2020, en 2009 foi 130.
- 17º posto mundial no índice de conectividade marítima (Segundo as Nacións Unidas)
- Ten un tipo impositivo medio do 49,8% que, segundo PwC e o Banco, o sitúa no lugar 25 de 190 países na súa enquisa de pago de impostos.

A axencia ANDA ten a función de promover a acuicultura en Marrocos, conseguir un maior investimento no país e apoiar os trámites administrativos e técnicos ou prestar asesoramento xurídico aos interesados. Tamén publican novas oportunidades de investimento existentes ou se hai algún cambio legislativo no seu sitio web. No seguinte apartado pódese atopar máis asociacións relacionadas coa acuicultura.

Para concluir este estudo e como nos realizados polo ICEX nos últimos anos, recalcar que aínda non existe unha industria auxiliar acuícola potente. A maior parte é de importación e tal e como admitiu a súa directora houbo algúns problemas específicos de abastecemento dende o inicio da pandemia. As institucións públicas marroquís tamén deben facer atención a este asunto.

5. Contactos

5.1. Contactos

- ANDA (Axencia Nacional polo Desenvolvemento da Acuicultura)
 - <https://anda.gov.ma/>
- Ministerio de Agricultura, Pesca Marítima, Desenvolvemento Rural e Augas e Montes. Departamento de pesca marítima
 - http://www.mpm.gov.ma/wps/portal/Portal-MPM/ACCUEIL!ut/p/b1/04_SjzQzNjlxNDYzsNSP0I_KSyzLTE8syczPS8wB8aPM4g3c3H38jQzMDCwCXA0NPINcLcJ8TJyALFOggkiQAHzA0Ycq_nD9KPxKzGAKcFvh55Gfm6qfG5Vj6anrqAgA3TyIJQ!!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQS_Eh/#&panel1-5
- DPMA (Département de la Pêche Maritime et de l'Aquaculture)
- HCEFLCD (Haut Commissariat aux Eaux Et Forêts et à la Lutte Contre la Désertification)
- Ministerio de Infraestructuras, Transporte, Loxística y Auga
 - <http://www.equipement.gov.ma/Pages/accueil.aspx>
- ONP, Oficina Nacional de Pescas
 - <http://www.onp.ma/>
 - Informes estadísticos da ONP
 - <http://www.onp.ma/statistiques/>
- ONSSA (Oficina Nacional de Seguridad Sanitaria de Productos Alimentarios)
 - <http://www.onssa.gov.ma/fr/>
- EACCEE (Establecemento Autónomo de Control e Coordinación das Exportaciones)
- CNHP (Centro Nacional de Hidrobioloxía e Piscicultura)
- INRH (Instituto Nacional de Investigación Pesqueira)
 - <https://www.inrh.ma/>
- F.P.M.A. (Fédération de la Pêche Maritime et de l'Aquaculture)
- FENIP (Federación Nacional das Industrias de Transformación e Valorización de Productos do Mar)
 - <http://www.fenip.com/>
- AMA (Association Marocaine de l'Aquaculture)
 - https://mobile.facebook.com/AMA-Association-Marocaine-de-lAquaculture-449976042438901/?_rdc=1&_rdr
- FENAGRI (Fédération Nationale de l'Agroalimentaire)
 - <https://www.fenagri.org/>
- Repertorio de asociaciones profesionais e cooperativas da pesca e acuicultura en Marrocos
 - <http://www.mpm.gov.ma/wps/wcm/connect/d62b518c-44e7-4312-b01d-58c31876a82e/Repertoire.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d62b518c-44e7-4312-b01d-58c31876a82e>
- Listado de empresas de tratamento y transformación de productos pesqueiros e da acuicultura aprobadas baixo o plan sanitario da ONSSA a marzo de 2021
 - <http://www.onssa.gov.ma/images/SITE-ONSSA-LISTE-ETB-TRAITEMENT-PP-AGREES-25-03-21.pdf>

5.2. Eventos

- Salón Halieutis (Agadir)
 - <http://www.salonhalieutis.com>

6. Bibliografía

https://casainvest.ma/sites/default/files/Activites_reglementees/Peches_maritimes/Aquaculture_PreceduresAdministratives.pdf

<http://depf.finances.gov.ma/wp-content/uploads/2020/12/PechesAquaculture.pdf>

http://www.ctaqua.es/retcetec/descargas/Informe%20final_Estudio%20potencial.pdf

<https://www.fellah-trade.com/fr/filiere-animale/chiffres-cles-aquaculture>

http://www.reapcmaroc.com/pages/pub/doc/etude_preliminaire_aquaculture.pdf

https://www.comhafat.org/en/files/actualites/doc_actualite_546a.pdf

<http://www.ispm.ac.ma/wp-content/uploads/2020/03/Z6-AQUACULTURE-MARINE-2020.pdf>

<https://www.fao.org/fishery/en/countrysector/ma/fr?lang=fr>

<https://mapecology.ma/actualites/le-maroc-table-sur-la-production-de-50-000-tonnes-de-poissons-dans-les-eaux-douces-a-lhorizon-2024-m-lhafi/>

<https://maroc-diplomatique.net/laquaculture-au-maroc-un-secteur-a-fort-potentiel-alimentaire/>

<https://www.agrimaroc.ma/168-projets-aquacoles-2021-maroc/>

<https://www.mun.ma/courses/course-v1:UIZ+UIZ002+session02/about>

<http://www.fstt.ac.ma/Portail/images/ENADD.pdf>

<https://lematin.ma/express/2022/secteur-laquaculture-decortique-agadir/372019.html>

<https://www.challenge.ma/maroc-du-renfort-pour-laquaculture-236704/>

<https://aujourd'hui.ma/actualite/laquaculture-dotee-dune-loi-specifique>